

ДОРОЖНЯ КАРТА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА НАЙКРАЩИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ

Компонент 3 «Урядування (управління системою)»

Оскільки система захисту прав дитини нещодавно знову зазнала суттєвих змін, не доцільно наводити результати попередніх досліджень. Проте, викладемо власні спостереження за цим компонентом.

Міністерство соціальної політики є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері, зокрема, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, а також здійснення державного контролю за дотриманням прав дітей³³. Тобто є головним уповноваженим органом державної влади у сфері захисту прав дитини.

Проте, саме реалізація державної політики у сфері захисту прав дітей, здійснення державного контролю за дотриманням прав дітей покладена на Національну соціальну сервісну службу України (Нацсоцслужба), яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики³⁴.

³³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>

³⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>

³⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1048-2023-%D0%BF#Text>

Крім того, у вересні 2023 року ухвалено рішення Уряду про створення Державно служби у справах дітей (далі - Держдіти) як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики і який реалізує державну політику у сфері захисту прав дітей, соціальної підтримки сімей з дітьми, оздоровлення та відпочинку дітей, розвитку сімейних форм виховання та усиновлення³⁵.

Наразі зміни до Положення про Нацсоцслужбу набрали чинності, а Держдіти так і не розпочало функціонування, внаслідок чого відсутній центральний орган, відповідальний за реалізацію політики щодо захисту прав дитини. Ймовірно, строк набрання чинності цих змін знову відтермінується, і за Нацсоцслужбою у контексті дітей залишаться лише повноваження щодо здійснення державного контролю за дотриманням прав дитини.

Варто також додати, що у травні 2023 року було створено Координаційний центр з розвитку сімейного виховання та догляду дітей (далі - Координаційний центр), який є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, що утворений для забезпечення узгодження дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з питань підготовки і проведення заходів загальнодержавного значення з метою швидкого та ефективного розроблен-

ня і виконання Національного плану сімейного виховання та догляду дітей в Україні (далі - Національний план) і програм з розвитку сімейного виховання дітей (далі - програми), забезпечення системного підходу до організації та координації заходів з виконання Національного плану, планування відповідних заходів, проведення моніторингу та аналізу стану їх здійснення³⁶.

Для оперативного подолання викликів воєнного стану у березня 2022 року було створено Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану (далі - Координаційний штаб), який є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України і утворюється з метою сприяння координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану³⁷.

Таким чином в системі захисту прав дитини на політику і її реалізацію в цій сфері впливають одразу 5 органів, підпорядкованих Кабінету Міністрів України. Всі вони діють на центральному рівні, але Нацсоцслужба має свої територіальні відділення у всіх регіонах, а при всіх обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органах міських і районних у містах рад створені служби у справах дітей.

Таким чином в системі захисту прав дитини на політику і її реалізацію в цій сфері впливають одразу 5 органів, підпорядкованих Кабінету Міністрів України. Всі вони діють на центральному рівні, але Нацсоцслужба має свої територіальні органи у всіх регіонах. А при всіх обласних та Київських міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органах міських і районних у містах рад, створені служби у справах дітей.

Після створення Держдіти УМПД опублікувала своє експертне бачення, у якому, зокрема, йдеться³⁸:

«Ця подія є дуже важливою для України, оскільки створення такого органу є однією з вимог Комітету ООН з прав дитини.

Ще до початку повномасштабного вторгнення, у 2019 та у 2021 році члени ГС «Українська мережа за права дитини» надсилали **колективні звернення до Президента України**, де наголошували на необхідності відокремлення сфери захисту дитини в окремий напрямок державної політики.

Зокрема, рекомендували створити окремий орган центральної влади, забезпечити професійними кадрами структурні підрозділи в центрі та на місцях, розробити стандарти захисту дітей, здійснити розподіл відповідальності й повноважень між рівнями влади, гармонізувати законодавство зі стандартами ЄС.

«Важлива також кількість і якість фахівців з соціальної роботи, методична підтримка, а також супервізії цих фахівців, оплата праці та загальна престижність цієї роботи, – додає **Дар'я Касьянова**, голова правління УМПД, – Ми очікуємо створення всієї вертикалі відповідних

³⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538-2023-%D0%BF#Text>

³⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-%D0%BF#Text>

³⁸ <https://childrights.org.ua/news/slabki-mistsya-u-derzhavniy-sluzhbi-ukrayiny-u-spravakh-ditey/>

структур і головне прийняття закону, який надасть потрібні повноваження і відповідальність громадам».

Рекомендації

Повертаючись до позиції УМПД стосовно єдиного державного органу у сфері захисту прав дитини, то у зверненнях до Президента були такі пропозиції³⁹:

«Виділити сферу захисту дітей в окремий напрямок державної політики.; – створити окремий орган центральної влади, забезпечити професійними кадрами структурні підрозділи в центрі і на місцях, розробити стандарти захисту дітей, здійснити розподіл відповідальності і повноважень між рівнями влади, гармонізувати законодавство із стандартами ЄС».

Крім того, для забезпечення якості управлінських рішень, що приймаються у сфері захисту прав дитини експерти рекомендують, зокрема:

«Організувати заходи з підвищення професійної компетентності посадових осіб органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, в тому числі Нацсоцслужби щодо мети, завдань, змісту проведення моніторингу та використання його результатів, в т. ч. для прийняття стратегічних рішень, планування та реалізації заходів з підтримки дітей, які потребують особливої турботи держави⁴⁰».

³⁹ <https://www.facebook.com/ukrainianchildrightsnetwork/posts/pfbid0eMT5ryL2C75qAYb2AUtFxDfsAx7aTm6YkGRYYSRuAkfKxKJxw94Ht5TAJH6CpvRdl>